

Co přinese mír?

Vzdělávací cíl: Na příkladu reakce britského tisku na obsah mírové smlouvy ve Versailles žáci rozvíjejí schopnost porozumět symbolickým prostředkům komunikace, charakteristickým pro karikaturu. Zaujmají historickou perspektivu novin, které už v roce 1919 kritizovaly mocenskou politiku vítězů a mírové podmínky ukládané smlouvou poraženým.

Klíčová slova: důsledky 1. světové války, versailleský mírový systém, dějiny médií, dobové perspektivy, vidíme pod povrch pramene

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ KARIKATURY (5 min.)

Prohlížení karikatury pomocí lupy a četba popisku.

Karikaturu vytvořil známý australský ilustrátor a politický karikaturista Will Dyson. Vyjadřuje v ní znepokojení nad způsobem, jakým představitelé vítězných mocností přezíravě rozhodují o podmínkách smlouvy s poraženými státy. Zejména díky vizionářské předpovědi dalšího konfliktu (Dyson ho datuje k roku 1940) se stala později velmi populární. Publikována byla ještě před podpisem smlouvy v britském deníku Daily Herald 13. května 1919. Typickými čtenáři těchto novin byli dělníci a stoupenci Labour party. Učitel může karikaturu propojit s historickými okolnostmi jednání ve Versailles, upozornit žáky na informace v popisku a předpokládanou recepci (Kdo byl běžný čtenář Daily Herald?). Neměl by zatím žákům karikaturu interpretovat (například zmínkou, že se stala známou tím, jak předpověděla budoucnost).

2 ANALÝZA A INTERPRETACE KARIKATURY (10 min.)

Označování a popis jednotlivých prvků karikatury.

V této fázi se žáci snaží porozumět symbolickým významům karikatury, jež mohou navíc propojit s konkrétními historickými informacemi. Karikaturista pracuje s napětím mezi politikou vítězů (postavy politiků a jejich typické oblečení - frak, cylindr, hůlka) a dopady jejich rozhodování na život běžných obyvatel (nahé dítě). Porozumět významu karikatury pomohou překlady anglických nápisů „Mír a budoucí potrava pro děla“, „ročník 1940“ (myšleno ročník vojenské služby) a zvolání „Tiger: Zvláštní, jako bych slyšel plakat dítě“. Postavy zachycují Davida Lloyd George, Vittorio Orlanda a Georgese Clemenceaua (ministerští předsedové Británie, Itálie a Francie) společně s americkým prezidentem Woodrowem Wilsonem, jak se vrací z jednání o smlouvě. Clemenceau, přezdívaný pro svůj politický styl „Tygr“, svým údivem dává najevo, že si neuvědomuje (nebo ho nezajímá), jaké důsledky může mít neúprosný postoj Francie k Německu. Žáci nemusí identifikovat jednotlivé postavy, ale měli by být schopni označit rozdíl vnímání situace mezi politiky a dítětem.

3 INTERPRETACE KARIKATURY (10 min.)

Přiřazování pojmů ke karikatuře pomocí přetahování.

Žáci přiřazují k jednotlivým místům karikatury konkrétní charakteristiky z nabídky pojmů. Cvičení je vhodné pro první zkušenost s karikaturou. Pomáhá žákům osvojovat si interpretační postupy tím, že jsou místa předznačena. Žáci s rozvinutou schopností symbolického myšlení by tuto fázi měli zvládnout bez problémů. Poslouží jim jako

zpětná vazba a srovnání k jejich vlastní analýze a interpretaci, kterou učinili v předcházejícím kroku. Méně zkušené žáky upozorní na některé symboly, které jsou pro porozumění karikatuře podstatné.

4 ZODPOVĚZENÍ OTÁZEK (10 min.)

Zapisování odpovědí do dvou textových polí. (?) Koho nebo co symbolizuje dítě a proč pláče? Jaký postoj k mírové smlouvě vyjádřila redakce Daily Herald, která karikaturu otiskla?

Dyson v karikatuře předpovídá, že navrhované podmínky mírové smlouvy nezajistí trvalý mír. Jsou pro Německo příliš pokořující. Pokud žáci některé z těchto podmínek sami neuvedou, učitel je může zmínit v rámci navazujícího výkladu (Německo jako jediný viník války, který se má podřídit demilitarizaci své branné moci a má škody odčinit formou vysokých reparací). Nezamýšlené, resp. podceněné důsledky vysoké politiky vítězů symbolizuje dítě, které si přečetlo text mírové smlouvy. Nápis „ročník 1940“ předpovídá, že toto dítě bude bojovat v další válce, ke které Evropa v případě podpisu smlouvy bude směřovat. To vysvětluje jeho pláč. Není jasné, zda se jedná o dítě německé, britské či jiné národnosti. Pro socialistické strany byl nicméně charakteristický internacionalismus. Vzhledem k politické profilaci novin tedy můžeme předpokládat, že podstatné je jeho sociální (třídní) postavení, nikoliv národnost. Karikatura vychází šest týdnů před finálním podpisem smlouvy. Redakce nevyjádřila pouze nesouhlas s obsahem smlouvy, ale mohla také mobilizovat veřejné mínění. Spoluutvářela tím nátlak na britskou vládu, aby nekompromisní postoj ostatních vítězných mocností ve Versailles odmítla podpořit dřív, než bude pozdě.